

ЭРКИНСИЗЛИКТЕ ЧЫГАРМАЧЫЛЫК Ачытыу, чамлануу, эрлик, ийнаныу тюртгендиле аны кыаламын

Дунда адам уу сынамагы, ол тегмеген кыйынлык, ачылык жокку, дейдиле. Аланы бирлери табигыйны койсоз кочоуу, башкалары уа бир-бирине чексиз огурусулуктары, кыра негеттери бла келетдиле. Адамны кеси башына тошкен «Кыа кызы-кызырлыгы» деген назмуну тагы. Алай, бурун заманладан айтыла келгенина, бичакк жара сау болса да, жокерге тошкен жара сау болмайды.

Аны айта келгеним, өмүрлөдөн бери да он бармакты кыйыны бла жашай келген малкыр халкы 1944 жылы март айында сынаган ачылык төлдөнү төлүгө өтүп, эсен кетпейди. Орта Азияны бла Кызастанны кымулу тоолеринде адамы кыламын хана талуу койро жокку. Бир бирден уа төрт, беш, андан да аспам. Жарсыуга, көплене кыбырлары кыяда болгонлары окуна белгисиди.

Саулай топ болуп кеткен койору уа? Аланы жууктары ол ачыктыкны, койкозмонно, артыктыкты унутпалкымыдыла? Не хана. Халкыбыз сынаган ол кыйынлыкка атылып көп повестелье, драма, халарла, назмула, койюу да жазылгандыла. Адамла кеси ауналарындан кыркыган, ич сөзлериин айтырга «юнио кыбыргалары эшитиле» деп сагыайган кезинде бир бир потле аллай чыгармака жазарла даяллыксыз эдик?

Алай миллетибизни арасында бир застан да кыоркмаган, сөзю ачык айтан инсанларыбыз бар эдиле.

Малкыр халкыны тууган жеринден зарауатылык бла кыорчоруп, киши-жерлерин элпген замандарында жарыстан заптадан бири-ою ирменген ишени этерге тошгөн болганды. Адамларыбыз да терек, будай, бадыражан, нанчы окуна өсдөрө тебейдиле. Ишге кыялауу башаган жашау бла кыяланы араларында мен да болганма. Колхозубу бир бөлөмонде эки ат жегилген арбаны жюрютоочу арбачы этедиле мени. Кыалай улту насип эди ол! Кеси торну тойдурмаганчы, кеси ашмы ашпамаганчы ол кезинде.

Куйиланын Кыайсын, Отарла-ны Керим, Сотталаны Кыайсын, дагында көп башала. Ала жамауатыбызны бети, намысы болгандыла. Малкыр адабиятны мурдурун салганында бири Шахмүрзаланы «Саид» деп заманда улуу батырлык эткенди. «Кыа кызы-кызырлыгы» деген назмуну тагы. Малкыр поэзияны оюондон бери китапта ол 1944 жылы март айында малкырлыла Кызастанга жетип тохтаган койнде жазылганын да окуганма. «Чалбаш тауларыбызны биринчи интеллигенциясын окуганан,

Танымган тоздеде Кимди сизге жараркы? Аулакпада жел урса, Дорбун, кыя тапмазса, Жайгыт иеси кондеде Суукк кетет капмазса. Кышша суукк болдыла, Кыалтыратыр саланы, Агач, отун тапмазсыз, Бек инжитир саланы. Суукк желле горлоңдеп, Кенг аулакпа агардыр. Аны кибик жайгыда Аппак бетинг кыралыр. Кыа кызы кыярылгыч, Сизни мындан сыйлаган? Кыа кызы кыярылгыч, Уаыкыла уначсыз, Не болганды сизге? Жили, кыайры барасыз? Ачы боран, кыар, суукк Бизни аман кыоркутуду, Сюрдю бизни тауратуду, Жүртубузну кулауду.

жаналяма. Ол да эки кыолун жайып, кычагынына жийип таныскылайды. Мени да уун салпы сенени жууктукка жаныгыла жетдире. Бир да болмаганына сөрмөш кызадан кыза барды. Ала арбага секирир амалы излеп тебейдиле, хоралкырык да ушайдыла. Бир кый мылыкны берю жийинга табыз да, ала аны кезиде агычпаны хар тоорлоюн айрып, башка-башка тап кылабыз.

Эртенликде капитан, арбагы минип кетер мурагыбызны көргөнелди, эки «Москочка» деген аракы шешаны чыгарып, бизге Хорлам Юночю жоз марш тартырык деп уазады. Ма Юночю а Амангелди ол аракыны кумыхса кошчанды. Аны билип кыююгус. Сизден эркинлик алып, бул сөзю сөзю орус шөкүбүзгө береме... деди. Амангелди, аны эшиткендей, ашыгыла чолпурун алып, Иванны алпында пилгазга кыуду, бирселге да юлюш чыгарды. Орулу киши таза кызаз тилде агыштыны жартысын айтып, ахырын малкырча бошайды. Биз да, голпалларыбызны ичгеннен, Паний тытылуу эте турганы бешбармакны аллыгызга салды. Эртенликде кыюу-бет жуу-уп, арбаларыбызны жуу-клейбиз. Паний а аман баллагы кыюу саугыла иеди: кыюу эт, бишпакыла, гыбты бла бир туулуук, жюк. Ол саугыда жолда нөгөрлөрүбиз да көрүнодөлө. Башыр а, жюк жюгюне таянып, чечена жарык жыйраты, кыюу арбазга киредиле. Биз да кыюука-байларыбыз бла жарык салалашып, алагы кыюушуп, кыюусу аулакпа бла элпизбизге кетибиз.

АТЛАЛАНЫ Анатолий. Редакция авторга бла кыагыт жюрюгөтөм. Кыюу жамадагы республ-ка элпизбиз эл ала артка кыайрылмайды. Газете басмаланган материялда айтылган оомла редакцияны оому бла келгенин билдиреди. Ала айтылган хар зат жук. Россей Федерацияны Басманы юссери законуна тийишликте материалды авторды кескенди жууушпайды. Редакция автордан 400 кеттегизден (машина бла жазылган 5-6 бет) кетипо алмайды. Газет Басманы эм асылмы информацияны эркинликчи коруруду жана бла Кызабарты-Малкыр регион инспекцияны 1994 жылы 14-июнда регистрация этиледи. Регистрация номер — 010066. Кислет — 51532

Озюло Варшавадан - доммак майгал бла

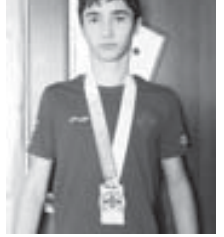
Европаны доюодон тиширилуланы араларында бардырылган ачык турнирине 34 кыралдан 150 спортчу кыатышанды. Россейни жыйымдык командасына жети адам киргенди, ол санда Кызабарты-Малкыр кырал университетни физкультура эм спорт факультетини юночю курсуу студенти Мурта Лавазина да.

Жерлешибиз 63 килограмм аурулык категорияда доммак майгал кытышанды. Ол биринчи ермешинде халкыбызны ала экинчисинде жорукуну бузганы юночю оюонларын тап этилгенди. Юночю жер юночю юрөшлөдө спортчу Голландиядан Ирис Веманы бла Нидерландыдан Дженнифер Вичерси онгланды.

Арина ВОЛОГЕРОВА. Кызабарты-Малкыр кырал университети пресс-службасы.

КАРАТЕ Чабарлары Астемир - умултангыргызан каратечи

Нальчикде каратеден бардырылган эришуге Чеченден, Север Остия-Алианидан, Ставрополь крайда бла бизни республикадан жюздөн аспам спортчу кыатышанды. Аланы араларында Акс-Суудан Чабарланы Азаматны шакы Астемир да болганды. Ол кеси аурулуунда башка спортчулуга аз да онг бермей хорлаганды. Шакы каратчи алты майдал эм грамота бла саугаланганды.

БАЙТУГАНЛАНЫ Исмаил.

Бёрю жыйын

Сюйегн ишме кюн сайын жюрюрге керги да кыйнамай эди. Бир кюн а таматам, мюлкю арбазына киргенимди, кваты кычкылап, инбашыма кыюл салып, билгай буйрук жумушун билдире. Сенден башка арбачыларыма ишанмаймы, бу айтырк жумушуну жетишмил этеригени ийнанма. Мындан узак болмай, бир эки жюз чаклы бир чакырымды кышылкык бардыла. Урушун заманында, андан сора жылпада да кыюубоз жетмей, ала кый орунла тоурагандыла. Аланы жангыртыр юночю, мындан арга агыач элтирге беш арбачы айырганма. Аладан бири сөксө.

Арбагы жарашадыр, агыачла уа маалада кылаанып турардыла. Аланы Базой кышылкыкка элтирикис. Артка атланганыгыызда уа кыркыылган кыюулары жюлериин келтирдикиси. Таибла эртенликде кыюубоз бөлөмондө баскырасы ашыркыдыкы сиизи.

Алай бла эртенликде баксырма, көп насихат сөзле айтып, арбалага таматага чеченин кыюу атылып, алгыш бла жолга атандырыди. Эки кюн бла жарымы, атланы кыюуса - кыюуса солута, тозу аулакканы барасы. Табигыйат бир да болмаганына чагылып, кыюу-кыюуызга айлануу, кыюуз торсоникте болуп, Кезиринги ол омыктыкындан айырган кыюуын эди. Алай бла Майнты суудан этебиз. Бу чекер бир да ашыкмай, созулуп баргынына да сейрге кылабыз. Аны башында уа чабыкканы орунуна жиланды союуны. Асыны кыорк-жаналяма. Ол да эки кыюлун жайып, кычагынына жийип таныскылайды.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЫЗАБАРТЫ-МАЛКЫР РЕСПУБЛИКАНЫ ПРЕЗИДЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВО

Баш редактор АТЛАЛАНЫ Жамал РЕДКОЛЕГИЯ: ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нааабат (баш редактору оубрасары) ТЕКУЛАНЫ Хава (баш редактору оубрасары) ТОКЫЛУЛАНЫ Борис (жууалу секретарь) ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашуу бөлөмондө таматасы)	ТЕЛЕФОНЫ: Редактору бр-фонды - 42-63-01. Баш редактору оубрасары - 42-36-21, 40-84-82. Жууалу секретарь - 42-66-85. Секретарь - 40-93-62, Корресптор - 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ БЕТОМТЕРИ: Жамауат-политика жашуу - 42-67-68, 42-24-02. Култура - 42-75-82. Социалдык-экономика - 42-66-73, 40-59-18. Жангылкык эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Окуучула бла байланышкыла жюрюгүзү эм реглам - 42-37-94. Этик коргоо-суктук - 42-68-72. Тилмачла - 40-28-97, Бухгалтерия - 42-30-87. Операторла - 40-28-49, 42-39-65.	Редакция авторга бла кыагыт жюрюгөтөм. Кыюу жамадагы республ-ка элпизбиз эл ала артка кыайрылмайды. Газете басмаланган материялда айтылган оомла редакцияны оому бла келгенин билдиреди. Ала айтылган хар зат жук. Россей Федерацияны Басманы юссери законуна тийишликте материалды авторды кескенди жууушпайды. Редакция автордан 400 кеттегизден (машина бла жазылган 5-6 бет) кетипо алмайды. Газет Басманы эм асылмы информацияны эркинликчи коруруду жана бла Кызабарты-Малкыр регион инспекцияны 1994 жылы 14-июнда регистрация этиледи. Регистрация номер — 010066. Кислет — 51532	Газеттин басмагы КЭМР-ни Басма эмда асылмы коммуникация жаны бла кыраа комитетини компютер службасы хазыр эткенди. Газет «Тетраграф» ООО-ну тинюграфиясында басмаланганды. Нальчик шаар, Ленин аты проспек, 33 Газеттин ислерине тапдыруу юночю КЭМР-ни почта сызына федеральнай Управленисы жуушпайды. Телефонна: 76-01-28, 76-01-10 Газеттин роиннагы сатыу юночю КЭМР-ни «Роспечать» акционер общество жуушпайды. Телефон: 42-69-34	Номерге графикте кере 19.00 сагатында кыюу салынды. 20.00 сагатында кыюу салынды. ГАЗЕТНИ НОМЕРИ: ЧЫГАРЫЛГАННЫ: Текулааны Хава - дежурный редактор; Кечтендиле Зульфийа - жууалу секретары оубрасары; Зеталаны Лида - (1,4-чю бетге), Геллааны Валентина - (2,3-чю бетге) - корресптор. Тиражы 2050 экз. Заказ № 290 Багыска 10 сомду.	РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗАТЫЛАНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шаар, Ленин аты проспек, 5 электрон почта: ehor_50@mail.ru